

Jana Bierzová, Srovnání Prahy a Budapešti na přelomu 19. a 20. století . Ústav hospodářských a sociálních dějin, Univerzita Karlova, Praha 2007

Posudek diplomové práce

Dějiny měst patří k významným tématům historického bádání. Také komparativní postupy představují metodologicky, heuristicky i interpretačně důležitou oblast moderní historiografie. O významu problematiky zkoumané Janou Bierzovou proto nelze pochybovat. Chronologická a především tématická šíře předložené práce se však projevila, podle mého mínění, dost nepříznivě. Pojmy, se kterými autorka v textu pracuje (např. urbanizace, industrializace, mobilita), jsou podány poměrně povrchně, bez důkladné znalosti ohromné literatury, která nabízí různé alternativy výkladu. Z předloženého, v příslušných částech poměrně stručného textu, není ani zřejmé, ke kterému modelu se autorka přiklání. Podle odkazů to nelze poznat, protože jsou v nich stavěna vedle sebe bez dalšího komentáře díla různého zaměření. Problémy vyvolávají i nejasné formulace. Např. na straně 11 se čtenář dočte: "Důvod, proč byla města schopna ustát takový nárůst obyvatelstva, ležel v rozvoji průmyslu ve městech. Některá města rostla proto, že byla centry obchodu, jiná zase centry státu, administrativy, školství či kultury. Největší vliv měla ovšem průmyslová revoluce a její důsledky." Otázku, proč se některá městská sídliště stala hospodářskými, administrativními, kulturními aj. centry, si autorka neklade, průmyslovou revoluci spojuje jen s uplatněním parního stroje.

Vlastní těžiště práce je ovšem ve zkoumání a srovnání specifických podmínek a průběhu formování velkoměstských struktur v Praze a Budapešti. Také v této části je práce poměrně nesoustavná. U srovnávaných jevů chybí často bližší časové určení a není respektována jejich

chronologická posloupnost (srovnej s. 9 nn.). Vedle zmíněných nedostatků lze v práci nalézt i některé věcné nesrovnalosti. Např. údaj na s. 53 o tom, že pražská obec nefinancovala od šk. r. 1862/63 německé školy, je zcela chybný a svědčí o neznalosti základní literatury. Autorce je možno doporučit m. j. publikaci Dějiny pražského školství (Praha 1920), ve které se dočte údaje o počtu německých škol v jednotlivých částech Prahy, kolik finančních prostředků město v různých letech věnovalo na bohatou síť německých národních a středních škol apod. Některé chyby plynou z nepřesných formulací. Např. na s. 62 se píše o "oděvním průmyslu" jako nejdůležitějším oboru městské výroby. Je ovšem třeba rozlišovat mezi oděvní a textilní výrobou. Zatímco textilní velkovýroba sehrála v procesu industrializace významnou roli, oděvní dílny (dokonce i ty velké) si dlouho udržely řemeslnický charakter a dodávaly zboží jen malé části zákazníků. Tzv. oděvní konfekce ovládla městský trh poměrně pozdě. Až na sklonku století přestávaly být rodiny v této oblasti (šití prádla a svrchního oblečení) soběstačné, ale nadále se obracely zejména na malovýrobce.

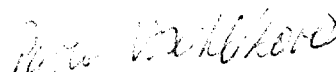
Vzhledem k široce pojatému tématu práce, představuje značný nedostatek i okruh použité literatury a pramenů. Podobně jako ke školství tak také k bankovníctví, stavebnímu vývoji Prahy, asanaci, národnostní struktuře, sociálním proměnám a dalším zmíněným otázkám existuje rozsáhlá literatura, kterou není možno při zpracování tématu opomenout. Vážným nedostatkem je, podle mého názoru, např. vynechání díla Albína Bráfa, který v mnoha svých člancích (vydaných i souborně) prováděl komparaci pražských poměrů s jinými metropolemi v monarchii a Evropě. Nemohu posoudit použitou maďarskou literaturu, ale česká i německá je velmi chudá. Ke komparaci nemohou stačit dvě tři publikace týkající se daného problému. Prameny archivní i tištěné v podstatě chybí zcela. Některé z nich je možno získat velmi lehce a práce s nimi není složitá. Jedná se např. o adresáře, tištěné průvodce, místní periodika apod.

Zajímavější je část nazvaná centrum a periferie, která srovnává výstavbu obou měst. I zde se ovšem objevily nepřesnosti. Např. k významným pražským promenádám patřily před

zbouráním přímo pražské hradby, zejména v oblasti dnešního Národního muzea. Pamětníci si stěžovali, že je bourání hradeb připravilo o zeleň a místo společenských setkání - to znamená, že aktivity města v době jeho intenzivní výstavby je třeba posuzovat diferencovaně. V souvislosti s pražskými předměstími mělo být uvedeno nejen, že se jednalo o samostatné obce, ale že většina těchto obcí se na sklonku 19. století stala samostatnými městy. Problémy spojení těchto měst s Prahou neplynuly jen z neochoty domácích pánů platit vyšší "pražské" daně, ale např. také z obav vídeňské vlády, která nechtěla posilovat význam české metropole.

Přes výhrady, které jsem v posudku uvedla, považuji téma diplomové práce za významné a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze 18. 5. 2007



Doc. PhDr. Pavla Vošahlíková, DrSc.